

Leerlijnen in vvtto Engels

Wat wil de leerling leren?

De afgelopen twee jaar heb ik veel leerlingen geïnterviewd over het vak Engels om te onderzoeken of ze leren wat ze willen leren. Uit praktisch alle interviews bleek dat dat vaak niet het geval is en dat voorkennis en leerwensen zelden door de leerkracht worden geïnventariseerd. Positief is wel dat alle geïnterviewden Engels leuk vinden en graag meer willen leren, de aanleiding om het belang van doorlopende leerlijnen nog eens te bespreken.

TEKST **MARIANNE BODDE-ALDERLIESTE**

Stelling

Over een leerlijn voor Engels hoef je je niet druk te maken, want die zit al in de methode.

Volgens SLO is een leerlijn ‘een beredeneerde opbouw van tussendoelen en inhoud naar een einddoel. Afhankelijk van de precieze functie, gebruikscontext en doelgroep variëren leerlijnen in de mate waarin implicaties voor verschillende leerplanelementen zijn uitgewerkt’ (Strijker, 2010). Daaruit volgt dat een lesprogramma wordt

opgebouwd naar een vastgesteld einddoel (groep 8) met tussendoelen (per groep) en dat je daarbij rekening houdt met waarom je leert, waar en wie er leert. In dit artikel onderscheid ik drie leerlijnen: de leerlijn in de school (waar), van primair naar voortgezet onderwijs (waarom) en de leerlijn van de individuele leerling (wie) (Bodde-Alderlieste & Salomons, 2018). In feite zouden al deze leerlijnen ononderbroken en doorlopend moeten zijn.

Door het geringe aantal lessen is hier geen sprake van een structurele leerlijn in het basisonderwijs, hooguit van incidentele lessen Engels zonder een duidelijk einddoel of eind-

Begin met het inventariseren van de voorkennis en ervaring van je leerlingen bij een nieuw thema of onderwerp

niveau. Dit ondanks het feit dat er wel met een methode werd gewerkt en de school zich met Engels profileert. Ook de doorlopende leerlijn naar het voortgezet onderwijs ontbreekt en aan een individuele leerlijn is de leerkracht al helemaal niet toegekomen.

METHODE GEEN LEERLIJN

In het voortgezet onderwijs is het tempo en het aanbod veel hoger (120 uur per jaar). Beide leerlingen uit de voorbeelden (zie hiernaast en op pagina 42) kunnen goed leren en pakken in de brugklas het tempo op, hoewel ze stevig moeten aanpoten. De grootste groep leerlingen, 60 procent, gaat echter niet naar de havo of het vwo, maar naar het vmbo. Voor deze groep is het extra belangrijk om een goede leerlijn Engels te volgen in het primair onderwijs en naar het voortgezet onderwijs, om te voorkomen dat ze een te beperkte kennis van Engels hebben om op hun nieuwe school goede resultaten te halen.

Uit het voorgaande blijkt dat de stelling niet juist is: de methode is niet de leerlijn. Desondanks beginnen scholen meestal met het kiezen van een methode voor groep 1 tot en met 8. Daarmee zijn er dus nog geen

Myrthe

Myrthe zit in januari 2019 in groep 8 op een school die Engels hoog in het vaandel heeft staan. Zij heeft Engels vanaf groep 5 en vindt het een leuk vak. Ze verwacht dat ze in de brugklas meer van hetzelfde gaat leren, maar dan moeilijker: meer woorden, gesprekjes beluisteren en spreken. Na vier jaar Engels kan ze zichzelf in het Engels voorstellen en enkele simpele dingen vertellen. Thuis kijkt ze (Disney-)films in het Engels en luistert ze naar Engelstalige popmuziek. Ze krijgt eens in de veertien dagen een half uur Engels, maar het valt vaak uit onder andere door het oefenen voor de Citotoets. Uitgaande van veertig lesweken krijgt ze slechts tien uur Engels per jaar, maar door lesuitval is dat waarschijnlijk slechts vijf uur. Toch geeft ze Engels een 9. Ze wil graag veel meer Engels leren en heeft als tip: laat Engels niet uitvallen. Precies een jaar later interview ik haar weer; ze zit inmiddels op het vwo. Ze vindt Engels nog steeds een leuk vak, heeft een 7 op haar (eerste) rapport en zegt dat ze veel meer Engels had moeten krijgen in het basisonderwijs, omdat dat nu dan makkelijker was geweest. Ze krijgt in de brugklas veel schriftelijke toetsen.

Draag informatie en leerlinggegevens over Engels over aan de scholen uit het voortgezet onderwijs waar je leerlingen naartoe gaan

Madelief

Ook in januari 2019 spreek ik Madelief in groep 8 van een andere school met Engels vanaf groep 1. Ze krijgt iedere week drie kwartier Engels, dus meer dan Myrthe: in principe circa dertig uur. Alleen praat haar leerkracht nogal veel waardoor Engels zeer vaak uitvalt, dus ik schat dat ze door lesuitval slechts vijftien uur Engels per jaar krijgt. Omdat ze dat zelf te weinig vindt, oefent ze thuis met haar moeder gesprekjes, luistert ze bewust naar Engelstalige muziek en kijkt ze naar films om meer Engels te leren. Een jaar later zit ze in de brugklas van het vwo. Ook zij vindt het nog steeds een leuk vak en haalt een ruime voldoende, maar ze vindt dat ze veel te weinig Engels heeft gehad in het basisonderwijs. Dat vindt ze 'stom', want nu ziet ze pas wat ze daar allemaal had kunnen leren.

MARIANNE BODDE-ALDERLIESTE

(m.bodde@wxs.nl) is gespecialiseerd in de didactiek van Engels in het basisonderwijs. Zij was opleidingsdocente Engels aan de pabo en is als hoofdautrice van het studieboek *Engels voor pabostudenten* actief als adviseur en auteur over dit vakgebied

leerlijnen. Ook blijken scholen zelden de gehele methode Engels te doorlopen. De vraag is dus: hoe ontwikkel je een leerlijn en welke rol speelt de methode daarbij?

AMBITIENIVEAU BEPALEN

De eerste, logische, stap om tot een leerlijn in de school te komen, is om een ambitieniveau te kiezen: op welk niveau zouden de leerlingen moeten uitkomen na acht jaar Engels? Daaruit volgt de leerlijn, met doelen per bouw of groep. Pas als die vraag is beantwoord, kies je aanpak en startmoment en zoek je daar

lesmateriaal bij. Dat hoeft niet één methode te zijn voor acht jaar; het kunnen ook verschillende methodes zijn voor onder-, midden- en bovenbouw. De methode ondersteunt de leerlijn mits hij bewust is gekozen, passend bij het ambitieniveau. Bij het ontwikkelen van een leerlijn, houd je ook rekening met de overgang naar het voortgezet onderwijs. Kies je een methode en geen ambitieniveau, dan kan het gebeuren dat leerlingen na acht jaar Engels minder kunnen dan na twee jaar bewust werken naar een eindniveau.

NIVEAUS LANDELIJKE STANDAARD VVTO

Met de landelijke standaard vvto als uitgangspunt krijgen alle leerlingen acht jaar lang iedere week minstens een uur Engels in het Engels en worden thema's of (delen van) vakken in het Engels gegeven. Er is een logische opbouw in de thema's en onderwerpen.

Voor de leerkrachten betekent dit dat ze in didactiek en taalvaardigheid vvto Engels zijn (na)geschoold, dat ze differentiatie toepassen, naar een vooraf bepaald doel en niveau toewerken en de vorderingen van hun leerlingen bijhouden. De school zorgt voor borging van de kwaliteit van Engels en van de leerlijn van groep 1 tot en met 8. Er is een coördinator voor het vak Engels.

3 x tips

1

DE LEERLIJN IN DE SCHOOL

Dit zijn enkele tips voor de leerlijn in de school, gebaseerd

op de praktijk in scholen die actief werken met leerlijnen:

- Voorkom lesuitval!
- Ga uit van het gekozen eindniveau in groep 8 en stel toetsbare ambitieniveau(s) en doelen per bouw en per groep vast.
- Kies een daarbij passende didactische aanpak die zorgt voor een evenwichtige opbouw van de taal en een goede verdeling van luisteren, lezen, spreken, gesprekken voeren en schrijven.
- Pas differentiatie toe zodat alle leerlingen er op vooruitgaan.
- Geef alle lessen Engels in het Engels, minimaal één uur per week.
- Bied grammatica niet met regels, maar geïntegreerd aan en in context.
- Werk ook met projecten en experimenteer met primary CLIL (vaklessen in het Engels).
- Werk onderling samen, zorg voor overdracht naar en afstemming op volgende (groeps)niveaus.
- Ontwikkel beleid voor vvto/Engels, bij voorkeur binnen het taalbeleid in de school, met daarin een actieve rol van en ondersteuning door de directie en een coördinator vvto.
- Stel de leerkrachtcompetenties binnen het team vast en kies passende nascholing (personeelsbeleid).
- Kies altijd een methode die eindniveaus van het ERK per bouw aangeeft en gebruik daarvoor de

kieswijzer voor lesmateriaal vvto.

- Bouw aanvullend Engelstalig lesmateriaal met bijbehorende opdrachten, bijvoorbeeld voor feestdagen, projecten en primary CLIL, gaandeweg op en sla deze op in een databank.

DE LEERLIJN NAAR HET

VOORTGEZET ONDERWIJS

2

- Werk samen met het voortgezet onderwijs, bij voor-

keur in regionale netwerken primair onderwijs-voortgezet onderwijs.

- Draag informatie en leerlinggegevens over Engels over aan de scholen uit het voortgezet onderwijs waar je leerlingen naartoe gaan.
- Internationalisering en wereldburgerschapsvorming (functioneel Engels) in het primair onderwijs dragen ook bij aan de doorgaande leerlijn.

DE INDIVIDUELE LEERLIJN

3

- Begin met het inventariseren van de voorkennis en ervaring van je leerlingen bij een nieuw thema of onderwerp.
- Stimuleer de leerlingen om hun ervaringen en voorkennis te gebruiken.
- Houd bij toetsing en evaluatie rekening met de verschillende, individuele niveaus.
- Houd vorderingen van de leerlingen bij en laat leerlingen hun vorderingen inzien om zelf hun voortgang te verbeteren.

- Differentiatie is het sleutelwoord hier: werk met aangepast, gedifferentieerd lesmateriaal met dito opdrachten.
- Indien mogelijk: organiseer klasdoorbekend onderwijs: Engels in niveaugroepen (homogene groepen) in plaats van jaargroepen (Bodde, 2018).

AANPAK KIEZEN

Als handvat om de drie leerlijnen te ontwikkelen, kun je voor de volgende aanpak kiezen:

- Formuleer de missie van de school voor Engels: wat vinden we belangrijk met betrekking tot Engels op onze school?
- Formuleer de visie: wat willen we bereiken?
- Bepaal het ambitieniveau en de doelen: wat moeten de leerlingen kunnen?
- Maak een strategisch plan met de Plan-Do-Check-Act-cirkel (PDCA-cirkel): hoe gaan we dit doen?

In feite zijn de tips voor de drie leerlijnen voor Engels ook van toepassing op andere vakgebieden, denk bijvoorbeeld aan zaakvakken als aardrijkskunde, geschiedenis en biologie. Onlangs sprak ik met een leerling in groep 8 die bijna nog nooit biologie had gehad en met een andere leerling die alleen topografie krijgt in groep 8. Tel uit je winst!

De literatuurlijst is te vinden op: www.jsw.nl/artikelen

Op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in het basisonderwijs?

Neem een abonnement op JSW

JSW

nr 9
Mei
2020

Ontvang 10 x JSW

JSW lezen op
tablet en pc

Voor
slechts
€79,95 per
jaar

Studenten
ontvangen
50%
korting

Krijg toegang
tot het digitaal
archief
(>1.000 artikelen)

Debatteren
om te leren
Selectief mutisme: wat
als een kind niet praat?
Interview
Ronald Heidanus

Betrokken bij wereld- problemen

Meer weten?
Ga naar www.jsw.nl of
bel 088-2266692